

Analyse | kraka

27. november 2024

Konjunkturerne vender: Første stigning i antallet af børn i fattigdom i seks år

Af Thomas Wilken og Mathias Lindholm Rasmussen

For første gang i seks år er antallet af børn i fattigdom steget fra 2022 til 2023. Det indikerer, at økonomien begynder at vende, og det kan medføre flere børn i fattigdom. I Danmark er antallet af børn i fattigdom større i 2023, end det var i 2015. Stigningen er sket på trods af, at Danmarks økonomi i samme periode er gået fra at være i en lavkonjunktur til en højkonjunktur, hvilket normalt ville reducere antallet af børn i fattigdom.

- Antallet af børn i fattigdom i Danmark er steget fra 43.000 børn i 2015 til 49.000 børn i 2023. Det er på trods af, at økonomien har forbedret sig markant i denne periode.
- Fra 2015 til 2023 er den samlede beskæftigelse ellers steget med 353.000 personer, ledigheden er faldet med 25.000 personer.
- Antallet af børn i fattigdom steg fra 43.000 i 2015 til 64.000 i 2017, svarende til en stigning på 50 pct. Denne stigning var i høj grad forårsaget af indførelsen af kontanthjælpsloftet, 225-timersreglen og integrationsydelsen.
- Fra 2022 til 2023 stiger antallet af børn i fattigdom med 2.000, hvilket skal ses i lyset af en svagt stigende arbejdsløshed.
- At niveauet af børnefattigdom er steget i Danmark på trods af, at konjunkturerne er markant forbedret, indikerer kraftigt, at de politiske tiltag, der er blevet vedtaget fra 2015 til 2023 samlet set har øget niveauet af børnefattigdom i Danmark.

Kontakt

Seniorøkonom
Thomas Wilken
Tlf. 2889 7123
E-mail taw@kraka.dk

1. Opsamling

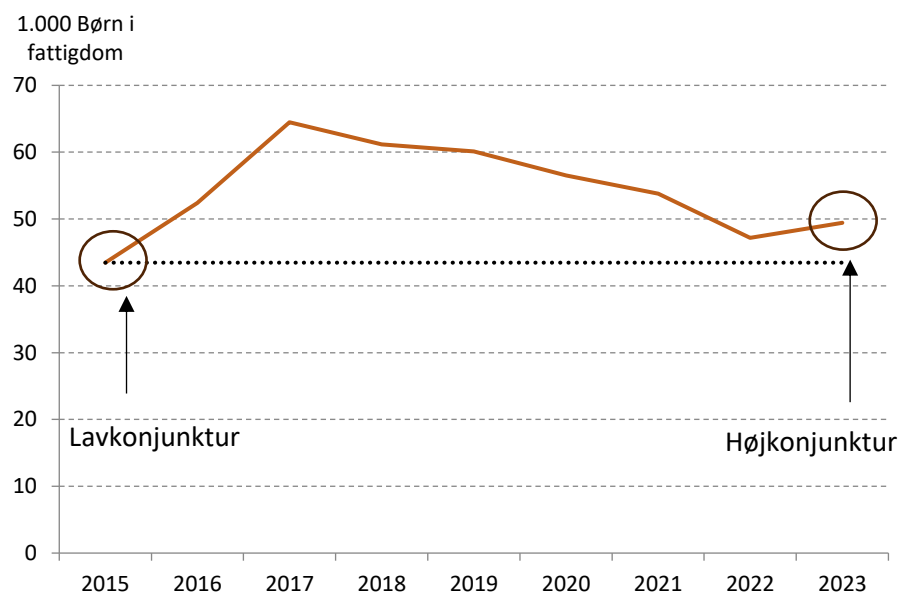
Flere børn i fattigdom på trods af stærk økonomi

Antallet af børn i fattigdom steg fra 2015 til 2023

I denne analyse sætter vi fokus på, at antallet af børn i fattigdom stadig er højere i 2023 end i 2015 på trods af, at den danske økonomi står i en markant bedre situation i 2023 end i 2015.

Antallet af børn i fattigdom er steget fra 43.000 i 2015 til 49.000 i 2023. Stigningen dækker over en udvikling, hvor antallet af børn i fattigdom steg kraftigt fra 43.000 i 2015 til 64.000 i 2017 for herefter at falde gradvist frem til 2022. I 2023 er udviklingen vendt og antallet af børn i fattigdom er nu steget for første gang siden 2017. I 2023 lever 49.000 børn i fattigdom mod 47.000 i 2022, jf. figur 1.

Figur 1 Antal børn der vokser op i fattigdom fra 2015 til 2023

Anm.: Børn der vokser op i fattigdom, er kort fortalt børn, hvis forældre bl.a. har en disponibel indkomst under 50 pct. af medianindkomsten. Fattigdom defineres her pba. Danmarks Statistiks opgørelse af relativ fattigdom, der uddybes i **boks 1**
 Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

50 pct. flere børn i fattigdom fra 2015 til 2017 ...

... på trods af bedring i dansk økonomi

Efter 2017 er antallet af børn i fattigdom faldet gradvist

Antallet af børn i fattigdom steg med næsten 50 pct. fra 2015 til 2017, hvilket primært var forårsaget af, at kontanthjælpsloftet, 225-timersreglen og integrationsydelsen blev indført i denne periode.¹ Disse tiltag mindskede indkomsterne for personer på de laveste ydelser i samfundet.

Den markante stigning i antallet af børn i fattigdom skete på trods af, at dansk økonomi blev forbedret i denne periode. Langtidsledigheden faldt, og efterspørgslen efter arbejdskraft steg, hvilket isoleret set har mindsket antallet af børn i fattigdom.

Efter 2017 faldt antallet af børn i fattigdom gradvist fra 64.000 børn til 47.000 børn i 2022. Et fald, der primært er drevet af forbedrede konjunkturer, omend indførelsen af det midlertidige børnetilskud også har bidraget til at mindske antallet af børn i fattigdom i denne periode.

¹ https://www.ae.dk/files/dokumenter/analyse/ae_sorgelig-rekord-der-har-aldrig-vaeret-flere-fattige-born.pdf

I 2023 er antallet af børn i fattigdom steget i takt med arbejdsløsheden

Antallet af børn i fattigdom steg med 2.000 fra 2022 til 2023. I samme periode steg beskæftigelsen. Men som noget relativt nyt steg arbejdsløsheden også. Selvom Danmark fortsat befandt sig i en højkonjunktur i 2023, var det altså ikke på alle områder en fremgang ift. 2022. Man bør derfor fra politisk side overveje, om børnefattigdomstallene for 2023 indikerer, at vi har nået en "bund" for, hvor lavt børnefattigdommen kan komme i Danmark. Har vi det, indikerer tallene, at når økonomien står allerstærkest, så har vi som samfund svært ved at sænke børnefattigdommen til mindre end ca. 50.000 børn.

Konjunkturer bliver formentlig forværet fremadrettet = flere børn i fattigdom

Når antallet af børn i fattigdom udvikler sig år for år, er det derfor vigtigt at sætte fokus på, om dette skyldes politiske tiltag, eller om det skyldes forbedrede konjunkturer. For skyldes en stor del af den positive udvikling, som vi har set fra 2017 til 2022, primært udviklingen i økonomiens konjunkturer, vil antallet af børn i fattigdom begynde at stige igen, når konjunkturerne vender. Og Finansministeriet forventer netop, at konjunkturerne vil blive normaliseret frem mod 2030, hvorfor Finansministeriet forventer at ledigheden vil stige i de kommende år.

2. I 2023 lever 49.000 børn i fattigdom på trods af højkonjunktur

Antallet af børn i fattigdom steg fra 2015 til 2023

Antallet af børn i fattigdom er steget fra 43.000 i 2015 til 49.000 i 2023. Stigningen dækker over en udvikling, hvor antallet af børn i fattigdom steg kraftigt fra 43.000 i 2015 til 64.000 i 2017 for herefter at falde gradvist frem til 2022. I 2023 er udviklingen vendt og antallet af børn i fattigdom er nu steget for første gang siden 2017. I 2023 lever 49.000 børn i fattigdom mod 47.000 i 2022, jf. figur 2.

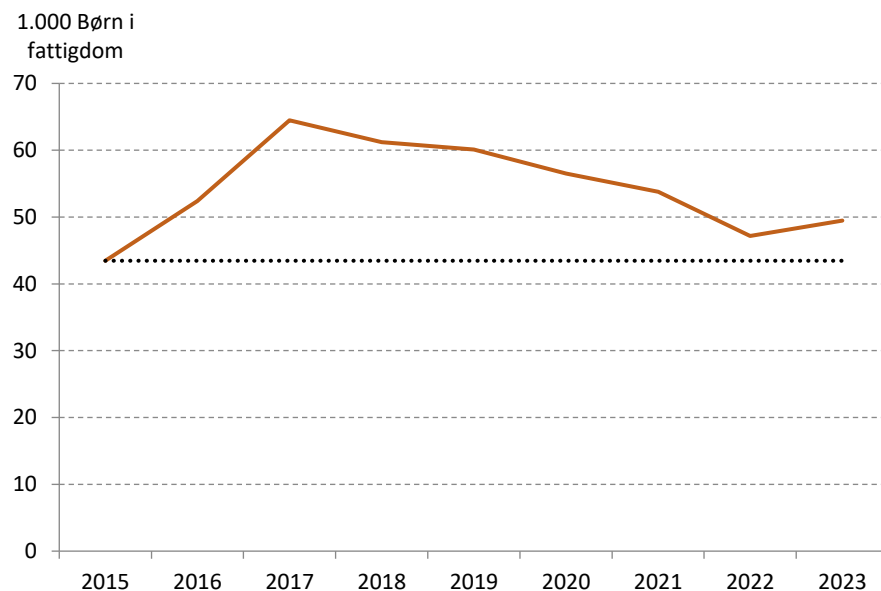
Stigningen skyldes i høj grad ændringer i de laveste ydelser

Den kraftige stigning fra 2015 til 2017 skyldes i høj grad, at kontanthjælpsloftet, 225-timersreglen og integrationsydelsen blev indført i denne periode.² Disse tiltag mindskede indkomsterne for personer på de laveste ydelser i samfundet.

Stigning på trods af bedre tider i dansk økonomi

Den markante stigning i antallet af børn i fattigdom skete på trods af, at dansk økonomi blev forbedret i denne periode. Langtidsledigheden faldt, og efterspørgslen efter arbejdskraft steg, hvilket isoleret set normalt ville have mindsket antallet af børn i fattigdom.

Figur 2 Antal børn der vokser op i fattigdom fra 2015 til 2023

Anm.: Børn der vokser op i fattigdom, er kort fortalt børn, hvis forældre bl.a. har en disponibel indkomst under 50 pct. af medianindkomsten. Fattigdom defineres her pba. Danmarks Statistiks opgørelse af relativ fattigdom, der uddybes i **boks 1**
 Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

Færre børn i fattigdom fra 2017 til 2022

Antallet af børn i fattigdom faldt herefter fra 64.000 børn i 2017 til 47.000 børn i 2022. Alene fra 2021 til 2022 faldt antallet af børn i fattigdom med 6.000 børn, hvilket ifølge Danmarks Statistik primært kan tilskrives den stærke fremgang i beskæftigelsen og den faldende arbejdsløshed i løbet af 2022.³

Dette fald kan i høj grad tilskrives en stærkere økonomi

En stor del af faldet fra 2017 til 2022 kan tilskrives forbedrede konjunkturforskelde herunder en større efterspørgsel efter arbejdskraft. For det er i høj grad, når børns forældre får en stærkere tilknytning til arbejdsmarkedet, og dermed øger deres indkomst, at børn forlader fattigdom.

² https://www.ae.dk/files/dokumenter/analyse/ae_sorgelig-rekord-der-har-aldrig-vaeret-flere-fattige-born.pdf

³ <https://www.dst.dk/da/Statistik/nyheder-analyser-publ/nyt/NytHtmI?cid=46843>

Antallet af børn i fattigdom steg fra 2022 til 2023 i takt med at arbejdsløsheden også steg

Antallet af børn i fattigdom steg herefter igen fra 47.000 i 2022 til 49.000 i 2023. Danmarks Statistik noterer, at denne stigning skal ses i lyset af, at arbejdsløsheden steg lidt i fra 2022 til 2023. I hvilken grad det spiller ind på antallet af børn i fattigdom, at overførselsindkomster bliver inflationsreguleret med to års forsinkelse i forhold til den almindelige lønudvikling, fremgår ikke af Danmarks Statistiks publikation, men kan være en medvirkende årsag til stigningen i antallet af børn i fattigdom.⁴

Nogle politiske tiltag har også bidraget til færre børn i fattigdom

Fra politisk side er der i perioden også indført tiltag, der kan mindske børnefattigdom som fx det midlertidige børnetilskud, der trådte i kraft i 2020. Samtidig kan et større økonomisk incitament til at komme i arbejde for personer på de laveste ydelser også bidrage til, at nogle personer øger deres tilknytning til arbejdsmarkedet og derved kommer ud af fattigdom.

Dog begrænset positiv effekt af at sætte de laveste ydelser ned

Finansministeriet har vist, at beskæftigelseseffekterne af fx 225-timersreglen og kontanthjælpsloftet er begrænsede. Disse tiltag har medført et øget arbejdsudbud på kun 350 fuldtidspersoner.⁵ Disse positive beskæftigelseseffekter kan dog ikke kompensere for, at nedsettelsen af de laveste ydelser samlet set medførte, at flere børn lever i fattigdom. Det er også den primære årsag til den kraftige stigning i antallet af børn i fattigdom fra 2015 til 2017.

Politiske valg fra 2015 til 2022 har medført flere børn i fattigdom

At der er flere børn, der lever i fattigdom i 2023 end i 2015 på trods af markant forbedrede konjunkturer, indikerer kraftigt, at de politiske tiltag, der er blevet vedtaget fra 2015 til 2023 samlet set har øget niveauet af børnefattigdom i Danmark – specielt drevet af ændringerne i de laveste ydelser fra 2015 til 2017.

Ændringer i populationen af børn har ingen indflydelse

Denne konklusion bliver understøttet af, at der ikke er sket store ændringer i sammensætningen af børnepopulationerne i Danmark, der kan bidrage til de udsving, som vi har set i antallet af børn i fattigdom i perioden 2015-2023.

Boks 1 Definition af relativ fattigdom

I denne analyse anvender vi Danmarks Statistiks opgørelse af relativ fattigdom til at beskrive udviklingen i børnefattigdom i Danmark. Dette fattigdomsmål er det mest anvendte mål for børnefattigdom i Danmark. Målet følger i høj grad Ekspertgruppen om Fattigdoms anbefalinger til et fattigdomsmål fra 2013,⁶ der også var grundlaget for det officielle, danske mål for fattigdom i perioden 2013-2015.

En person karakteriseres som relativt fattig, hvis personen opfylder følgende betingelser:

- En ækvivaleret disponibel indkomst, der er lavere end 50 pct. af medianindkomsten
- En ækvivaleret nettoformue ekskl. pension ved årets start, som er lavere end 50 pct. af medianindkomsten

Hovedforsørgeren er ikke studerende. Husstanden består ikke af unge, der er flyttet hjemmefra i årets løb

⁴ <https://www.dst.dk/da/Statistik/nyheder-analyser-publ/nyt/NytHtml?cid=49619>

⁵ De 350 fuldtidspersoner er den strukturelle effekt, jf. <https://fm.dk/nyheder/nyhedsarkiv/2019/april/kontanthjaelpsloftet-og-225timersreglen-faar-flere-i-arbejde/>

⁶ <https://www.ft.dk/samling/20121/almdelel/sou/bilag/263/1257640.pdf>

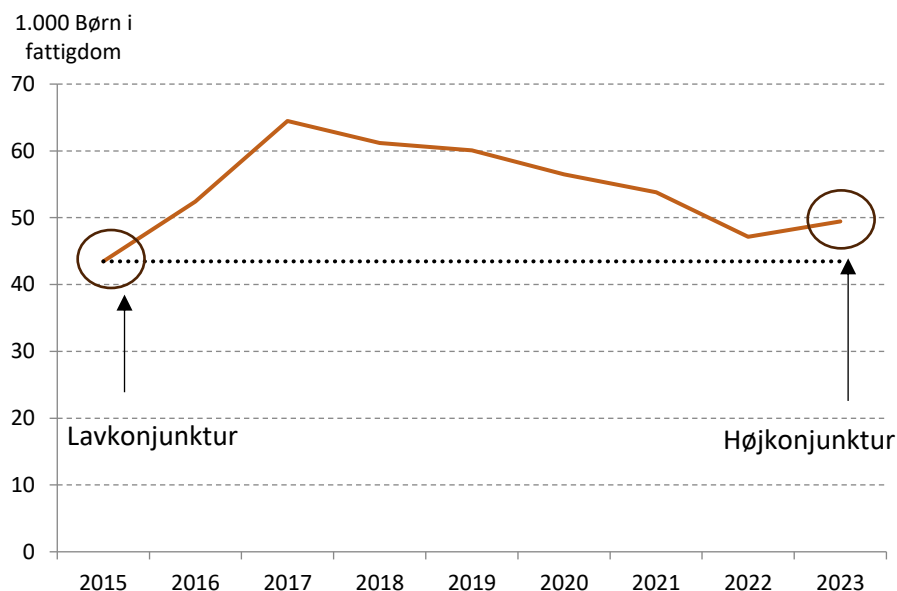
3. 6.000 flere børn i fattigdom på trods af forbedrede konjunkturer

Det er bemærkelsesværdigt, at der i dag lever 6.000 flere børn i fattigdom end i 2015. For siden 2015 har den danske økonomi forbedret sig markant. Økonomien er gået fra at være i en lavkonjunktur til at være i en højkonjunktur.

I peiorden 2015-2023 er nærmest alle økonomiske indikatorer blevet forbedret. Ledigheden faldt fra 100.000 i 2015 til 75.000 i 2023. I samme periode steg beskæftigelsen med hele 353.000 personer⁷.

Når det går bedre i økonomien, medfører det isoleret set færre børn i fattigdom. Det skyldes, at flere personer vil deltage på arbejdsmarkedet, hvilket øger deres indkomst og medfører, at de forlader fattigdom. I perioden er det økonomiske incitament til at tage et arbejde endda også blevet forøget for de personer på de laveste ydelser i samfundet. Alligevel lever flere børn i fattigdom, jf. figur 3.

Figur 3 Antal børn der vokser op i fattigdom fra 2015 til 2023

Anm.: Børn der vokser op i fattigdom, er kort fortalt børn, hvis forældre bl.a. har en disponibel indkomst under 50 pct. af medianindkomsten. Fattigdom defineres her pba. Danmarks Statistiks opgørelse af relativ fattigdom, der uddybes i **boks 1**
 Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

Markant stigning fra 2015 til 2017 på trods af bedre konjunkturer

Særligt ændringer i ydelser indført i årene 2015-2017 har øget antallet af børn i fattigdom. Som tidligere beskrevet steg antallet af børn i fattigdom fra 43.000 i 2015 til 64.000 i 2017, hvilket svarer til en stigning på næsten 50 pct. Denne stigning er sket på trods af, at konjunkturerne i denne periode blev forbedret, jf. figur 3

Færre børn i fattigdom: Konjunktur eller struktur?

I den efterfølgende periode falder antallet af børn i høj grad som følge af, at konjunkturerne forbedres. Og i 2023, hvor antallet af børn i fattigdom begynder at stige igen, er der formentlig en sammenhæng med, at konjunkturerne ikke længere trækker mange børn ud af fattigdom, men at konjunkturerne nu i stedet så småt begynder at medvirke til at øge antallet af børn i fattigdom i Danmark.

⁷Statistikbanken.dk, RAS201

Konjunkturerne stabiliserede sig i 2023

Selvom beskæftigelsen steg med 22.000 personer fra 2022 til 2023 så vi nemlig også, at arbejdsløsheden i samme periode steg med 7.000 personer⁸. Kombinationen af en fortsat stigende beskæftigelse og en nu svagt stigende arbejdsløshed indikerer, at der ikke på alle områder var tale om en yderligere fremgang fra 2022 til 2023. Og på den længere bane forventer vi, at en normalisering af konjunktursituationen isoleret set vil øge antallet af børn i fattigdom fra det nuværende niveau.

En normalisering af konjunktursituationen vil øge antallet af børn i fattigdom

Derfor er det helt afgørende, når man følger udviklingen i fattigdom i Danmark, om en stigning eller et fald i antallet af børn i fattigdom skyldes den førte politik eller konjunkturerne. For konjunkturerne skyldes et fald primært konjunkturerne, så vil antallet af børn i fattigdom blot stige igen, når konjunkturerne vender.

Den førte politik er afgørende

Hvis man vil sænke antallet af børn i fattigdom fra politisk side, er det derfor afgørende, at det er den førte politik, der medfører færre børn i fattigdom og ikke primært konjunkturerne.

Har vi nået bunden?

Derudover bør man også fra politisk side overveje, om børnefattigdomstallene for 2023 indikerer, at vi har nået en "bund" for, hvor lavt børnefattigdommen kan komme i Danmark. Har vi det, indikerer tallene, at når økonomien står allerstærkest, så har vi som samfund svært ved at sænke børnefattigdommen til mindre end ca. 50.000 børn.

Ydelser har flere formål

En stor del af familier i fattigdom modtager forskellige offentlige ydelser. De offentlige ydelsers er politisk besluttet, og deres niveau er fastlagt med hensyn til en række forskellige politiske prioriteter.

FN's verdensmål kræver en halvering af antallet af børn i fattigdom

For at opfylde FN's verdensmål skal Danmark i øvrigt halvere antallet af børn i fattigdom frem mod 2030. Har vi ramt et plateau nu her, så tyder det på, at der skal skrues på nogle langt større politiske håndtag frem mod 2030, end der er blevet siden 2015, hvis man vil nå i mål med den målsætning. Og frem mod 2030 har vi formentligt ikke den samme økonomiske medvind i ryggen, som man har haft siden 2015 og frem til i dag, hvilket vil gøre det sværere at reducere antallet af børn i fattigdom.

Ny kontanthjælpsaftale har begrænset effekt

Den nye kontanthjælpsaftale reducerer antallet af børn i fattigdom med 4.000 børn frem mod 2045. Den nye kontanthjælpsaftale er derfor langt fra nok til at sikre sig, at Danmark når sine mål frem mod 2030.

⁸ Statistikbanken.dk, RAS201